

SZABÓ KÁROLY:

NEMZETI KOMPLEX OKMÁNY-NYILVÁNTARTÓ RENDSZER

A világon mindenütt, így Magyarországnak is nemzetbiztonsági érdeke fűződik ahhoz, hogy megbízható módon tudja azonosítani a területén tartózkodó, illetve oda beutazni szándékozó személyeket. A személyazonosság megállapítására csak olyan okmányok alkalmasak, amelyek hitelt érdemlően bizonyítják tulajdonosuk kilétét. Ilyen okmány alapvetően a személyazonosító igazolvány, az útleveél és Magyarországon az új típusú vezetői engedély is. Ezen okmányok is a biztonsági okmányok körébe tartoznak és a legmagasabb védelmi kategóriába sorolt dokumentumok körét gyarapítják.

A biztonsági okmányokhoz – a nevéből is adódik – közhitelesség járul, közbizalom fűződik és közokiratnak minősül. Az állampolgár bizalmának egy másodpercre sem szabad megrendülnie abban, hogy az okmány nem eredeti, mert nem az abban feltüntetett és arra feljogosult hatóság állította ki, vagy arra nem volt jogköre, illetve azt nem is a meghatározott alakban készítette. Természetes és jogi személyeknek egyaránt jogokat és kötelezettségeket biztosít, bizonyos általuk képviselt értékrendeket fogalmazznak meg. Az élet számos oldalán széleskörű jogosultságot és felhasználást tesznek lehetővé. Azáltal, hogy egy okmány előállításánál során minél több biztonsági elemet helyeznek el például a hordozóanyagban (hordozóanyagban) a hamisítók munkájának megnehezítése mellett, az ellenőrzést végző személyek munkáját is megkönnyítik, hiszen a gyorsan és biztonságosan felismerhető hamisítás elbizonytalanítja a hamisítót, de ugyanakkor önbizalmat ad az ellenőrző személyeknek.

A biztonsági okmányokat minden állam a rendelkezésére álló technikai- és természetesen pénzügyi lehetőségek figyelembevételével a lehető „legkomolyabb” biztonsági és védelmi jegyekkel készíti el, védve azt a hamisítástól, az utánzástól, közvetve pedig az illetéktelen felhasználástól. Ezen biztonsági jegyeknek széles skálája létezik, melyek elősegítik az azonosítást és megnehezítik a hamisítók munkáját.

Napjaink korszerű technikai eszközeinek segítségével a hamisítók már a tökéletesnek hitt útleveleket is könnyedén képesek hamisítani, anélkül, hogy az okmány „szerkezetébe” beavatkoznának.

Az okmányhamisítás mára eljutott az egyszerű, már az ókorban is használt váltóhamisítástól a nemzetközi szervezett bűnözés teljeskörű kiszolgálásáig is. A hamisítók bárkinek új személyazonosságot tudtak adni a hamis általános iskolai bizonyítványtól kiindulva, a hamis személyazonosító igazolványon, a nyelvvizsga bizonyítványon, az egyetemi diplomán át akár a gépjármű vezetői engedélyig.

Az informatikai terület fejlődésével a hamis-, hamisított közokiratok minősége az elmúlt évtizedben rohamos fejlődést mutatott. Az internet világában bőséggel találunk általános képi és szöveges információkat az egyes országok által kiállított okmányokról, amelyek reprodukálása a bárki számára elérhető nyomtatók és képszerkesztő szoftverek segítségével jó minőségben megvalósítható. A közokirat-hamisítások felderítése, megelőzése és megakadályozása, a hatóságok okmányellenőrző tevékenységének elősegítése érdekében az okmányok védelmi elemeinek skálája is évről-évre bővül, így azok felismerése az ellenőrzést végző hatóságok számára elengedhetetlen. Az okmányellenőrzés folyamatában az egyik legfontosabb kritérium, hogy egyszerű eszközökkel (pl.: nagyító) és módszerekkel (pl.: tapintás, átvilágítás) is biztosított legyen az eredetiség megállapításának lehetősége, amelynek következtében az ellenőrzés ideje optimalizálható és nem akadályozza a jószándékú és jogkövető állampolgárok mozgását.

Ezen igény kiszolgálására került kidolgozásra a WEB-es felületen működő és on-line elérést biztosító Nemzeti Komplex Okmány-nyilvántartó Rendszer (a továbbiakban: NEKOR), amely már 2006 decemberétől segíti a hazai ellenőrző hatóságok munkáját az eredeti, a hamis, illetve a hamisított úti okmányokról készült elektronikus dokumentációk útján.

A NEKOR 2006-ban az Európai Unió forrásából, az úgynevezett Schengen Alap támogatásával került kialakításra a Határőrség Országos Parancsnokságának alárendeltségében működő Határrendészeti Főosztály Dokumentációs Osztályán. Az induláshoz szükséges adatállománnyal történő feltöltése 2007 tavaszára fejeződött be. A rendszer a hazai és külföldi okmányok (útlevelek, utazási okmányok, személyi igazolványok, tartózkodási engedélyek, vízumok, vezetői engedélyek, gépjármű okmányok, egyéb kiegészítő dokumentumok, bélyegzőlenyomatok, bankjegyek) biztonsági jegyeiről nyújt szöveges, illetve képes tájékoztatást a felhasználói jogosultsággal rendelkező állomány számára.

A Rendőrség és a Határőrség 2008. január 01-i integrációját követően a központi szakirányító szerv létszámcsökkentése miatt szükségessé vált a NEKOR rendszer továbbfejlesztése, így egyes dokumentációs szakfeladatok a kor követelményeinek megfelelően automatizálttá váltak. A 2. generációs NEKOR szoftver fejlesztése során megtörtént a WEB-es felületű statisztikai, nyelvi és adminisztrációs modul továbbfejlesztése, valamint a feltöltő, oktató, tájékoztató modul kialakítása. A fejlesztés anyagi erőforrásait a Külső Határos Alapok szolgáltatta, amely a szoftver fejlesztése mellett lehetővé tette a NEKOR rendszer ideális működését biztosító hálózati és végponti eszközök beszerzését is. A 2. generációs NEKOR szoftver üzemeltetése továbbra is a Határrendészeti Főosztály alárendeltségében működő Dokumentációs Osztály feladata, amely a Rendőrség szervezetébe integrálódott.

Az innováció következtében a programon belül megszűnt az elektronikus anyagok továbbítására használt FTP szervertes kapcsolat, amelynek következtében gyorsan és rugalmasan történhet meg a közokirat-hamisításokkal kapcsolatos dokumentációk felterjesztése, valamint a tájékoztatók lejuttatása a végrehajtásban dolgozók részére.

A NEKOR 2006. decemberi használatbavétele óta összegyűjtött tapasztalatok segítségével megteremtődtek a feltételei a „finom hangolásának”. Az újítások felhasználó baráttá tették a programot, amelynek eredményeként kevesebb időt kellett fordítani a felhasználók képzésére. Az adminisztrációs modul fejlesztése biztonságosabbá tette a rendszerbe feltöltött adatok védelmét és nagyobb rugalmasságot biztosít a folyamatosan bővülő felhasználói kör kezeléséhez, továbbá kiszűrésre kerülhetnek azon felhasználók, akik hosszú ideig nem használják a rendszert, biztosítva azzal az optimális működési feltételeket.

A lekérdezési modul nyelvi felületének fejlesztésével az angol, a francia, és a német idegen nyelvek mellett megjelenhetett az orosz nyelv is.

A Nemzeti Komplex Okmány-nyilvántartó Rendszer adatbázisa folyamatosan bővült, amely 2012 év végén már 553 db mintaeredeti okmány feldolgozását tartalmazta. Az eredeti okmányok feltöltése mellett folytatódott a hamisított okmányokról rendelkezésre álló dokumentációk adattárának bővülése, amely ugyanezen időpontban már 2168 képes dokumentációt tartalmazott. Az eredeti, illetve hamis/hamisított okmánytár mellett 489 gyors tájékoztatóval bővült az elérhető okmányok adatbázisa is.

A NEKOR rendszer biztosította lehetőségek teljes körű kihasználása érdekében a dokumentáció-készítés szabályait a 25/2010. (OT 13.) számú ORFK utasítás tartalmazza. Az utasítás értelmében az elektronikus okmány-nyilvántartó rendszerek feltöltése, valamint a rendőri állomány okmányhamisításokra vonatkozó ismereteinek javítása, illetve az ezzel összefüggő elemzések-értékelések végrehajtása érdekében a rendészeti és bűnügyi tevékenység keretében felfedett egyes jogellenes cselekményeket dokumentálni kell. Rögzítésre került, hogy az elektronikus okmánynyilvántartó rendszereket a határrendészeti-, idegenrendészeti-, közlekedésrendészeti-, közrendvédelmi- és bűnügyi ellenőrzési tevékenység során egyaránt használni kell. Fontos elem továbbá, hogy az okmánynyilvántartó rendszerekben feltöltött adatok alapján az érintett végrehajtó állománnyal ismertetni kell az új eredeti okmányokat, a hamisítási módszereket és azok felismerhetőségét.

Az utasítás megjelenésével kialakításra kerültek a NEKOR rendszert használók kategóriái, amely a Rendőrség hierarchikus felépítését követi. A NEKOR szakirányítója a Határrendészeti Főosztály Dokumentációs Osztálya, amely köteles a beérkezett felterjesztéseket ellenőrizni, archiválni vagy a NEKOR rendszerben láthatóvá tenni, valamint az adatokat feldolgozni és további felhasználás céljából értékelést készíteni.

A felterjesztést a Rendőrség azon - elsősorban okmányszakértői vagy okmányvizsgálói, illetve bűnügyi technikusai végzettséggel rendelkező - tagja készítheti, aki alaposan ismeri a különböző típusú hamisítások jellemzőit, vizsgálatának módszereit, magas szinten képes alkalmazni az okmányvizsgáló technikai eszközöket és rendelkezik fototechnikai ismeretekkel is. Ezen felhasználók tekinthetők a NEKOR rendszer felterjesztési jogosultsággal rendelkező végfelhasználóinak. A NEKOR felhasználók jelenleg közel 6000 fős családjának legnagyobb csoportját azon végfelhasználók alkotják, akik kizárólag böngészni tudnak a rendszerben és megtekinthetik az okmányokról rendelkezésre álló képi és szöveges információkat.

Az állomány felterjesztési jogosultságainak beállítását a területi referensek végzik, akik a NEKOR felhasználók hierarchikus rendszerében a középső szinten állnak. A területi referensnek a felterjesztés továbbítását megelőzően ellenőriznie kell annak tartalmi és formai követelményeit, valamint fel kell tárnai az esetleges hiányosságokat és a készítő szerv bevonásával gondoskodnia kell azok megszüntetéséről.

A 2. generációs NEKOR rendszer átadásával, illetve a dokumentáció-készítés szabályairól szóló utasítás megjelenésével teljes körűen megvalósulni látszott a közokirat-hamisítások felfedését támogató háttér, azonban egyértelműen körvonalazódott, hogy a hamisítások elleni hatékony fellépés szűk keresztmetszetét maguk a felhasználók, egész pontosan a felhasználók szakmai ismeretei jelentik majd.

A felhasználók szakmai ismeretinek fejlesztése érdekében a Külső Határok Alap segítségével megvalósuló okmányvizsgálói képzések, okmányvizsgálói továbbképzések, illetve határrendész okmányszakértői felkészítések mellett kidolgozásra került egy okmányismereti képzési rendszer kialakítására irányuló elgondolás, amelynek az elsődleges célja a négylépcsős Integrált Határellenőrzési Rendszer (Integrated Border Management, a továbbiakban: IBM) negyedik lépcsőjében szereplő mélységi ellenőrzési feladatok hatékonyságának a növelése volt.

Az okmányismereti felkészítésekkel párhuzamosan folytatódtak a fejlesztési munkálatok is, annak érdekében, hogy a felhasználók a lehető legkevesebb szakmai tudás birtokában is képesek legyenek a hamis és hamisított közokiratok kiszűrésére.

A közokirat-hamisítások hatékony kiszűrése érdekében a NEKOR rendszerben egy önálló modul kerül kifejlesztésre, amely képes az átkelőhelyeken található okmányolvasók által beolvasott (normál, UV, IR tartományban készített), valamint a NEKOR rendszerben tárolt képek online módon történő összevetésére. Az összevetés eredményéről a modul százalékos arányban tájékoztatja a szolgálatot teljesítő kollégát.

A modul az okmány honossága (pl.: magyar, szlovák, stb), kategóriája (pl.: nemzeti útlevél, személyi igazolvány, stb), típusa (pl.: magán, szolgálati, diplomata, stb) és a kiállítási dátumának ismeretében kiválasztja a megfelelő minta eredeti okmányhoz tartozó kép összehasonlító sablont.

A modul az összehasonlító sablonon kijelölt ellenőrzési pontok vizsgálatának eredményeként százalékos arányban meghatározza a vizsgált okmányról, hogy eredetinek vagy hamisnak tekinti. Az ellenőrzési pontok súlyozásával megvalósítható, hogy a kiemelkedően fontos biztonsági jellemzők ellenőrzése nagyobb mértékben befolyásolja a végeredményt. Az okmányellenőrzést végző személynek lehetősége van egy linken keresztül megtekinteni a

vizsgálat eredményét. A rendszer bejelöli a vizsgált okmányképen a vizsgálaton elbukott ellenőrzési pontokat.

Az automatikus okmányeredetiség vizsgálat egy sablon alapján kerül végrehajtásra, amelyet a rendszer üzemeltetéséért felelős Dokumentációs Osztály munkatársai készítenek el. A sablonban definiálják az egyes ellenőrzési pontokat megvilágításonként. A megszerkesztett sablon alapján csak abban az esetben történhet automatikus okmány eredetiség vizsgálat, ha az adminisztrátor a megfelelő jogosultság birtokában engedélyezi azt.

A felhasználó az NEKOR okmányellenőrző funkcióját az okmányleolvasó berendezések használatával alapvetően a Határellenőrző és Regisztrációs Rendszer (a továbbiakban: HERR) alkalmazásán keresztül éri el. Az ellenőrzés beállított időkorlátja 5 másodperc, azaz a vizsgálat nem növeli a határátlépés időtartamát. A rendszer lehetőséget biztosít továbbá arra, hogy a kártya formátumú okmányok azon oldalai is vizsgálat alá essenek, amely a gépi leolvasásra alkalmas mezőt nem tartalmazza. Ezen túlmenően képes támogató dokumentumok ellenőrzésére is, a kulcs mindössze a megfelelő összehasonlító sablonok elkészítése, illetve okmányleolvasó, vagy egyéb digitális képrögzítő eszköz rendelkezésre állása. A NEKOR okmányellenőrző funkciója természetesen a HERR rendszer alkalmazása nélkül önállóan is képes az összehasonlító vizsgálatok elvégzésre. A megvalósított modul követi a SOA (szolgáltatás orientált architektúra) alapelveit, melynek eredményeként a modul egy önálló egységet, szolgáltatást alkot, biztosítva a lehetőségét annak, hogy HERR rendszert nem alkalmazó egységek, szervezetek is kapcsolódni tudjanak hozzá.

A felsorolt alkalmazási lehetőségek mellett természetesen megvalósultak azok a fejlesztési irányok is, amelyek a felfedett közokirat-hamisításokról készített felterjesztések összeállítását, illetve továbbítását, az egyszerű és összetett keresési funkciók alkalmazását segítik. Tovább bővült a NEKOR rendszerben tárolható okmányok palettája, illetve az okmányokhoz tartó információk tárháza is, amely szintén hozzájárul az ellenőrzési idő rövidüléséhez. Követelményként fogalmazódott meg, hogy a NEKOR rendszer képes legyen közokirat-hamisítások tekintetében statisztikai adatszolgáltatásra, illetve megújult az automatikus e-mail küldés, illetve adathordozóra történő exportálás funkciója is.

A közokirat-hamisítások felfedését támogató modul mellett megjelentek a lopott gépjárművek, illetve áru- és embercsempészet felderítését segítő adattárak is, amelynek feltöltése megkezdődött.

A NEKOR fejlesztés természetesen nem áll meg. Az élet újabb és újabb kihívásokkal állítja szembe az ellenőrző hatóságok tagjait, feladataik sokrétűbbek lesznek, így a kiemelkedő okirat hamisítások felfedéséhez minden segítséget meg kell adni részükre. A rendvédelmi szervek mellett természetesen egyéb hatóságok, civil szervezetek, sőt magán személyek is áldozatul esnek a közokirat-hamisítást elkövetőiknek, így a jövőben a NEKOR rendszer alkalmazásával ők is fejlesztések középpontjába kerülnek majd.